

הלכות בציעת הפת קסוקסו ומג

ומכל מקום אין צריך לזהר אלא מדברר באיזה עסק וענין אחר אבל שיחה בעלמא ב' או ג' תיבות אינן חשובין הפסק לדברי הכל אפילו במים אחרונים¹⁰ (כיון שאין בהם ענין שלם) וכל שכן שמוטר להשיב הן או לאו כששוואלין אותו דבר¹¹.

ומענין הסעודה וצרכיה אינו חשוב הפסק אפילו בין המוציא לאכילה¹² כל שכן בין נטילה להמוציא¹³ וכל שכן שהשהייה בניגוב והילוך ממקום שנמל ידיו למקום הסעודה אינו חשובין הפסק כיון שהוא צורך הסעודה¹⁴ אלא שלכתחילה צריך לישול ידיו מסוף למקום הסעודה אם אפשר שכמו שצריך למווג הכוס של קידוש בחמין קודם הנטילה לדברי הכל¹⁵ אע"פ שהקדוש הוא צורך הסעודה¹⁶ כיון שאפשר למווג קודם הנטילה (ואפילו לכתחילה מותר להפסיק בצרכי סעודה בין נטילה להמוציא¹⁷ אם שכח עליהם קודם הנטילה אע"פ שאחר בין המוציא לאכילה¹⁸) לכן מי שנהג להתפלל בכל יום על מווג קודם הסעודה כמ"ש בזהר הקדוש¹⁹ ושכח להתפלל קודם הנטילה מותר לו להפסיק בכך בין נטילה להמוציא²⁰.

והעולם נהגו לומר מזמור ה' רועי²¹ בין נטילה להמוציא²² (ויש ללמד עליהם זכות לפי שלפעמים שאין הדיים נקיות קודם הנטילה²³ וכיון שזהו מענין סעודה ואינו חשוב הפסק לדברי הכל הקילו בו שלא למרות הזהר לאמרו קודם הנטילה בנקיין כמים²⁴):

קסו מקום זומן הבציעה ומי הוא הנוצע^א וכו' כ"ג סעיפים:

א מצות עשה מן התורה^ב לברך^ג את ה' אחר אכילת מזון^ד שנאמר^ה ואכלת ושבעת וברכת את ה' וגומר ומדברי סופרים לברך לפני כל אכילה ושתייה אמרו^ו אם כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן וכל הנהגה מהעולם הזה בלא ברכה כאלו נהנה מקדשי שמים^ז שנאמר^ח לה' הארץ ומלוואה.

ועל כל אוכל ומשקה מברך עליהם ברכה כוללת לכמה מינים^י כמו בורא פרי האדמה

מ ראה לעיל סי' קנח סמ"ג.
מא ראה לעיל מהד"ק סי' ד סמ"ג סי' צב סמ"ה.
סימן קסו
א מבתי^א דיני ברכת המוציא ומקום הבציעה ומי הוא הנוצע.
ב ברכות נח, ב. רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"א. סמ"ג מ"ע כו. חנוך מצות תל. וכ"ה בלוח ובספר ברה"ג פ"א ה"א.
ג ראה לקו"ש חכ"ד ע' 67. העני"ב תשל"א ע' 62. תשל"ב ע' 34.
ד ראה העני"ב תשל"א ע' 66. תשל"ב ע' 37. תשל"ג ע' 57. תשל"ד ע' 35.
ה דברים ה, י. וראה לקו"ש שם.
ו רמב"ם שם ה"ב. תוס' ברכות לה, א ד"ה לפניו. וכ"ה בלוח ובספר ברה"ג שם. וראה גם חידושי צמח צדק ו, ג.
ז ברכות לה, א. וראה העני"ב (ירוש'י) ח"א ע' ז.
ח ברכות שם. ומן הוא בלוח ובספר ברה"ג שם. וראה הלשונות לקנן ככ"ג. סי' קפח ס"ג. סי' קע"ב ס"ה. סי' קפ"ג. סי' קצ"ג ס"א. סי' קצ"ג ס"א. לוח ברה"ג פ"ב ה"א. פ"ד ה"א. סדר ברה"ג פ"ג ה"ג. פ"ה ה"ג. פ"ה ה"א.
י תהלים כד, א. וראה לקו"ש שם.
י משנה ופרשי' ברכות רפ"ו. גמ' שם ל"ב. ב. וראה לקנן סי' רב ק"א קכ"א. וכ"ה בלוח ובספר ברה"ג פ"א ה"ב.

כז מ"א סוף סי' קסח. והאליה רבה רס"י קסו חזוק ענין נ"יש. וראה גם לקנן סי' קפ"א ס"ג. סי' קפ"ג ס"ג. ובסידור סדר נצ"י למעודה ח"ו כתב: אבל צריך לזהר מלתעב בנתיים אפילו שיחה קלה. וראה תורת מנחם שם סקנ"ד שמשמע מדבריו שם ב' או ג' תיבות היו בכלל שיחה קלה. ועי' דרכי הדיים (המוציא ח"א סק"ב).
כח דוש"ל. כ"א שם.
כט כולקנן סי' קפ"א ס"ג ויש"ג. וראה גם שם סוף סי' ס' ור"ס"ג.
ל וצ"ל שער התאוות אות ק (ב, פ). ד"ה ונ"ל תפלת. מ"א סי' קפ"ב. וראה גם לקנן שם ס"ה.
לא ראה גם לקנן שם סוף.
לב כולקנן ריש סי' י"ה ויש"ג. וראה העני"ב (ירוש'י) ח"א ע' ב וע' ג.
לג ראה לקנן סי' קע"ב ס"ה. סי' ערב ס"ג.
לד מ"א סי' קפ"ב. לקנן שם ס"ה. וראה ברכת ישאל סי' ה סק"ג.
לה עני' סי' קפ"ג ורמ"א סי' קפ"ג לקנן שם ס"ג.
לו ח"ב סב, א"ב.
לז כ"ה שם. הובא במ"א סק"ב.
לח תהלים כג. בסידור רבנו לא הובא מזמור זה (מלבד בשבת בסדר הקידוש).
לט מ"א סק"ב.

תמד

הלכות בציעת הפת קסו

לכל מיני פירות הארץ^א ובורא פרי העץ לכל^ב פירות העץ^ג הוין מן היין והפת^ד שמתוך חיבותן קבעו להן ברכה לעצמן^ה שהיין הוציאוהו מכלל פירות האילן לברך עליו בורא פרי הגפן מפני חיבותו שמשמח את הלב^ו שנאמר^ז ויין ישמח לבב אנוש והפת הוציאו מכלל פירות הארץ לברך עליו המוציא להם מן הארץ מפני חיבות הלהם שסועד הלב^ח שנאמר^ט ולחם לבב אנוש יסעד:

ב וכבוד הברכה היא לבצוע פרוסת הברכה במקום היפה שבפת^י והוא מקום שנאפה יפה^{יא} ונתקשה יפה היטב מאפייה שהוא מובחר שבפת^{יב} ולא ממקום הרך^{יג} כגון אם הביאו לפניו פת פרוסה לא יבצע מאמצעיתה שהוא רך אלא יבצע מלמעלה שהוא מקום המובחר שבפת בפת שלם^{יד}.

ויש אומרים^{טו} שצריך לבצוע ממקום שמתחיל לקרום ולהתבשל תחלה כשנאפית הפת בתנור ובתנורים שלחו שמושיבין הפת על שולי התנור יש אומרים^{טז} שצד העליון מתחיל להתבשל תחלה מהום אויר התנור ויש אומרים^{יז} שצד התחתון מתבשל תחלה מהום שולי התנור שהיתה אש בוערת עליו ולצאת ידי שניהם יש לבצוע מצדי הפת ולחתוך מצד העליון ומעט מצד התחתון^{יח} אע"פ שהעיקר כסברא אחרונה אפילו בתנורים שכימיהם שהיתה אש בוערת בשולי התנור כשעת אפית הפת שהיתה מדובקת בדפנותיו כמו שיתבאר בסיומ' רנ"ד^{יט}.

ויבצע בצד שכנגד המתבקע כי זה הצד התחיל לאפות ונרחקה העיסה עד שנתבקע הצד שכנגדו^כ:

ג מצוה מן המובחר לברך על הפת כשהיא שלימה^{כא} ולא לפורסה תחילה ואח"כ לברך עליה אם הביאו לפניו שלימה ואף אם הביאו לפניו פרוסה מצוה מן המובחר לברך עליה כך כשהיא פרוסה גדולה ולא יפרוס ממנה עד לאחר הברכה^{כב}.

וצריך שתכלה כל הברכה בעוד שהיא שלימה^{כג} או פרוסה גדולה^{כד} וגם אחר שגמר הברכה לא יבצע עד שיכלה ענייתו אמן מפי רוב העונים^{כה} אם יוצאים ידי חובתם בברכתו^{כו}

יא כדלקמן רס"ו ת ושי"ג.

יב ככתיב: לכל מיני פירות האילן, ועד"ו בלוח ובסדר כרד"ג שם.

יג כדלקמן רס"ו רב ושי"ג בלוח ובסדר כרד"ג שם הוסף: ושני' לשאר כל אובלין ומשקין.

יד תשובה ד"פ כיצד מברכין שם, וכ"ה בלוח ובסדר כרד"ג שם.

טו רש"י שם ד"ה כיצד.

טז ברכות לה, ב, וכ"ה בלוח כרד"ג שם, וראה לקמן סי' רב סי' "שמועד ומשטח הלב", וראה סדר כרד"ג פ"ב הי"ג, וראה הע"ב (ירוש' ח"א ע' ח).

יז תהלים קד, פו.

יח ברכות שם, וכ"ה בלוח כרד"ג שם, וראה לקמן סי' קסח סי' וס"ב שנגמס זה גם אין מברכין עליו במ"מ.

יט תהלים שם.

כ סוה, סי' סק"א.

כא סוהד"ו ק"ב, ב, וראה שם בנרסה ופי' הג' שברש"י ד"ה מנדבא, ורמב"ם הל' ברכות פ"ה ה"ג מור וש"ע סי' א.

כב לבוש סי' א.

כג מסכת ד"ד א"ז וז"א פ"ג ור"ך א"רן רבה ספ"ג, ב"י

ד"ה ויבצע, מ"א סק"א.

כד רש"י שם, מ"א סק"ב.

כה גמ' שם לפי גירסה הג' שברש"י שם, הגהות מייחזקות שם את ג.

כו הגהות מייסוגיות שם בשם חכמי אשכנז.

כז הגהות מייסוגיות שם בשם סמ"ג מ"ג מ"ג הל' שאר ברכות שבסעודה.

כח סוהד"ו מרומנובורג בתהות מייסוגיות שם, מ"א ס"א, מ"א סק"ב, וראה בדי השלחן סי' לו סק"ד, הע"ב (ירוש' ח"א ע' י).

כט סי' וס"ב עפ"י גמ' שבת כ, א.

ל א"י ח"א סי' קצב הובא בדרכי חושה סק"א ובמ"א שם.

לא ברכות לט, ב, רמב"ם הל' ברכות פ"ו ה"ד, וראה גם לקמן סי' קסח ס"א.

לב מ"א סק"ד.

לג גמ' שם מור וש"ע סי' א.

לד ע"פ המ"א שם.

לה ברכות זז, א, מור וש"ע שם ספ"ג, וראה גם לקמן סי' ב, לעיל סי' קכד סס"א, סי' קכח סכ"ה וסכ"ח.

לו כדלקמן ס"ד וס"ח, וראה רמ"א ס"ב.

הלכות ביצעת הפת קסו תמה

לפי שגם עניינת אמן מכלל הברכה היא¹⁷ אבל המיעוט המאריכים יותר מראי א"צ להמתין עליהם שכל המאריך באמן יותר מראי אינו אלא טועה¹⁸.

ומוב להתוך מעט בסכמ פרוסת הכציעה מן הלחם קודם שיתחיל לברך כדי שלא יפסיק בשחיית החיתוך בין ברכה לאכילה ואינו מפרידה ממנו עד אחר שתכלה כל הברכה¹⁹ ואין הלחם חשוב כפרוס ע"י חתך מועט כזה אם הוא בענין שאם יאחו בפרוסה יעלה שאר הככר עמה ולא יחתך יותר מכשיעור הזה שאם יחתך יותר בענין שאם יאחו בפרוסה לא יעלה שאר הככר עמה אע"פ שאם יאחו בככר תעלה הפרוסה עמה הרי זה כפרוס לכל דבר²⁰.

לפיכך בשבת ויום טוב אין להתוך כלל בלחם עד לאחר הברכה כי שמא תשמיט ידו ויחתך יותר מכשיעור הזה ונמצא שבעע על פרוסה²¹ ובשבת צריך להיות לחם משנה שלם²² ואין לחוש להפסק שהיית החיתוך בין ברכה לאכילה שהשחייה בלבדה בלא דיבור אינה חשובה להפסק²³ אלא שבחול עושים כן על צד היותר טוב ומכל מקום אם שכח וחתך בשבת כמו בחול לא הפסיד הלחם משנה²⁴ שכל שאוחז בפרוסה ושאר הככר עולה עמו הרי הוא כשלם לכל דבר²⁵.

ועונה דקה גם בחול א"צ להתוך בה קודם שיברך כיון שאין שהות בשכירתה אחר הברכה²⁶; ד מהלכות דרך ארץ שלא לבצוע פרוסה קטנה מפני שנראה כצד עין ולא גדולה יותר מכביצה²⁷ בחול מפני שנראה כרעבתן אבל בשבת מצוה לבצוע פרוסה גדולה שתספיק לי לכל הסעודה²⁸ ואין לחוש לרעבתנות כמו שיתבאר בסימן רע"ד²⁹.

וכל זה כשאוכל לבדו אבל אם אוכל עם בני ביתו או אורחים מצוה מן המוכרח לבצוע פרוסה גדולה כל כך שיתן לכל המסובים היוצאים ידי חובתם בכרכתו מפרוסה זו שבויד עליה³⁰ ולא מהלחם הנשאר ממנה³¹.

וישעור פרוסת המוציא בין לבצוע בין לכל אחד מהמסובין יש אומרים³² שהוא לא פחות מכותי ויכלתו כולו בבת אחת³³ ויש אומרים³⁴ שא"צ כותי שהרי אפילו כל שהוא ראוי לברך המוציא³⁵ ודי שתהא פרוסת המוציא כחצי זית³⁶ שלא יהא נראה כצד עין וכן נוהגין; ה כל הברכות כולן מברכים אותן בלשון עבר ולא בלשון הווה³⁷ שהרי כבר הוציא מן

מה כדלעיל לענין לחם שלם. ובמ"א סק"ה הביא מאגודה (דחולין ס"ג ק) כשם מהר"ט מרומבונד ומשלמי גבורים (בברכ"י ברכות פ"ו אות ט) אף לענין לחם משנה.
מו מהר"ל הל' סעודה. הובא בעולת תמיד סק"ב. אליה רבה סק"ב.
מז וזמ"ס פ"ג טה"ל ברכות ה"ג. מור ורש"י ע"א.
מח ב' הדיעות בירושלמי ברכות פ"ו ה"א. הובא ברזקם ס' שפ"ב. ובמ"א שם כ' שצריך ליתן לז"א כותי.
מט ס"ג. מור ורש"י שם פ"ב.
נא ורמ"א שם.
נב מהר"ל הל' סעודה. משה משה ס' רפ"א. זמ"א סק"ו.
נג ב' הדיעות בירושלמי ברכות פ"ו ה"א. הובא ברזקם ס' שפ"ב. ובמ"א שם כ' שצריך ליתן לז"א כותי.
נד זמ"א סק"ו. וברלקמן ס' תע"ה ס"ג.
נה זמ"א שם כ' דמני פחות מכותי ולכתחלה יש להחמיר בכותי.
נו כדלקמן ס' קס"ה ויש"ן.
נז מהר"ל שם. וראה אליה רבה סק"ב.
נח ברכות ד"ח, א. זמ"א סק"ה. וראה גם לקמן ס' ר"ד ס"ח.

לז רש"י שם ר"ה ע"ד. וראה גם לעיל ס' קכ"ד ס"א. ס' קכ"ה סכ"ה. וראה לקמן ס"ד. וראה לק"ש הל"ה ע' 220. דרכי החיים (אמן הל"ט סק"א).
לח מ"ז שם. מ"א סק"ו. וראה גם לעיל ס' קכ"ד שם.
לט תוס' ברכות ל"ג, ב' ד"ה הלכתא. ורא"ש שם פ"ו ס' י"ג והוב' דבנו יונה שם ד"ה מתקין. וזוהדכי שם רמ"א קכ"ה. מור ורש"י שם ס"א. מ"ז סק"ג.
מ דא"ש שם. ג' הדיעות מיימנות הל' ברכות פ"ז אות ו בשם מר"ם מרומבונד. מור ורש"י שם.
מא תוס' שם. וזוהדכי שם. רמ"א שם. ומתנגדי להשום על הלחם קודם ברכה ונהר"ם שלא להתוך (ס' המנחם – ח"ב ע' 28), הובא בב"ח כאן ס"ה וכתב (בשם מהר"ש), ובמ"א ס' ועד סק"א. וראה בה"ש ס' פ"ב סק"ה.
מב כדלקמן ס' תע"ה ס"ב. וכן ביו"ט – כדלקמן ס"ב וש"ן.
מג ט"ז סק"ג. ודיינו כשהוא לצורך אכילה, כדלקמן ס' ר' ס"ו. וראה גם לעיל ס' קמ'. לקמן ס' קצ"ח. והפסק בדיבור לצורך אכילה – ראה לקמן ס' וש"ן.
מד מרדכי עירובין פ"ז רמז תקכ"ה. רמ"א ס"א.

הלכות בציעת הפת קסו

הארץ לחם זה שהוא בא ליהנות ממנו¹⁰ וכבר ברא פרי זה או מין זה ומה שמכריז בורא ולא שברא¹¹ הוא מפני שבורא הוא משמע ג"כ לשון עבר¹² כמ"ש¹³ בורא השמים לכן מברכין בלשון הפסוק¹⁴ וכן המוציא משמע ג"כ לשון עבר¹⁵ כמ"ש¹⁶ המוציא לך מים מצור החלמיש.

ואע"פ שיש מקום לטעות ולומר שהמוציא אינו מורה לשון עבר¹⁷ כמ"ש¹⁸ המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים ועדיין לא הוציאם אז¹⁹ ואף שיש לומר שכונת הכתוב שכשתצאו אעשה לכם שרתעו כי אני ה' אלהיכם הוא המוציא אתכם ולשון עבר הוא²⁰ מ"מ היה ראוי יותר לומר מוציא לחם שהוא לשון מבורר על העבר²¹ כמ"ש²² אל מוציאם ממצרים וכשנאמרה פרשת בלעם כבר יצאו²³ אע"פ²⁴ מברכין המוציא²⁵ כדי שלא לערב האותיות שהם מ"ם של העולם ומ"ם של מוציא²⁶ שאם לא יתנו ריזה ביניהם תבלע אחת מהן²⁷.

ומה שאומרים לחם מן אע"פ שיש ערובויות הוא מפני שהוא לשון הפסוק²⁸ מצמיח הצירי לכהמה וגו' להוציא לחם מן הארץ²⁹ שכל הברכות והתפלות תפשו לשון הכתוב בכל זה דאפשר וצריך לומר ליתן ריזה בין לחם ובין מין³⁰ וכן בין שאר ב' אותיות ששוות בברכות³¹:

ז אין לברך המוציא קודם שיתפוס הלחם בידו³² כמו שאין מברכין על המצות אלא סמוך לעשייתן³³ כשהמצוה מזומנת בידו לעשותה³⁴ ולא קודם לכן כמו שנתבאר בסיומן כ"ה³⁵ (ואם בירך ואח"כ נטלו בידו א"צ לחזור ולברך אבל אם בירך ואח"כ הביא והוא לפניו צריך לחזור ולברך כמו שיתבאר בס"ר³⁶):

ז צריך שיתפוס הלחם בימינו שכל דבר שמברכין עליו צריך לאחוז בימין בשעת הברכה³⁷ וטוב שיתן עליו שתי ידיו שיש בהן ה' אצבעות כנגד ה' מצות התלויות בפת³⁸ לא תחויש בשרד ובחמור ורועת כלאים לקט שכתה ופיאה בכורים תרומות³⁹ מעשר ראשון ושני וחלה ולכן יש ה' תיבות בברכת המוציא⁴⁰ וי' תיבות בפסוק⁴¹ מצמיח הצירי לכהמה וי' תיבות בפסוק⁴² עיני כל ארך ישרו וי' תיבות בפסוק⁴³ ארץ חטה כו':

ח לא יתחיל לברך עד שיביאו לפניו מלה או ליפת⁴⁴ אלפת בו פרוסה של ברכה⁴⁵ כדי

- נח רש"י שם ר"ה דאפיק.
  - נט ברעף בית שצאו רפ"ה הברכות נבי ברכת האש.
  - ס ברכות נב. כ. ראה גם לקמן סי' רד סי"ה. לעיל סי' כו סי"ב.
  - סא ישע"י מב, ה.
  - סב תנ"י ברכות שם ר"ה בברא. מ"א שם.
  - סג ברכות דח, א.
  - סד רבי"ם ה, מו.
  - סה כ"ה נחמ"י בברכות שם.
  - סו שמות ז, ג.
  - סז רש"י שם ר"ה רובי.
  - סח כרע"ת רבנן שם.
  - סט כרע"ת רבא שם, גם לדעת רבנן.
  - ע במדבר כג, כב.
  - עא רש"י שם ר"ה רתוב.
  - עב ברכות לח, ב. רמב"ם הל' ברכות פ"ג ה"ב. מור וש"ע סי"ב.
  - עג דרושק"י ברכות רפ"ז הובא כחוס"ט שם לח, ב ר"ה והלכתא.
  - עד לגוש סי"ב.
  - עה תהלים קד, יד.
  - עו שם בחוס"ט.
  - עז מור וש"ע סי"ב ע"פ הירושלמי שם.
-
- עח ראה גם לעיל סי' פא סי"ט.
  - עט רוקח סי' שכט. שו"ע סי"ג.
  - פ מ"א סק"ט. וראה אהלי שם ח"ט ע' צמ.
  - פא תוס' סוכה ז, א ר"ה עובר.
  - פב סי"ז. וראה גם לעיל סי' ח סי"ב. לקמן סי' תרנא סי"ז.
  - פג ריש ספיק פ' וש"ז. וראה גם שם סי"א.
  - פד ברכות מג, ב וברש"י שם ר"ה שכן בימינו. מור וש"ע סי' רד סי"ד. וראה גם לקמן שם סי"ה. לוח ברה"ט פ"ז ה"ד. מר ברה"ט פ"ט ה"ד. וראה לקמן סי' קפג סי"ז לענין כוס של ברכה.
  - פה רוקח סי' שכט ושבלי הלקט סי' קמא (שם מנה גם "מעשר עני" ונשטמ"ט "בכורים") ע"פ ירושלמי הלא ספ"א (שם מנה גם "בל תחסום" ונשטמ"ט "בכורים"). מור וש"ע סי"ד.
  - פו לכלול גם תרומת מעשר (שם ושם: תרומה).
  - פז רוקח ושבלי הלקט שם. מור וש"ע שם.
  - פח תהלים קד, יד. רוקח ושבלי הלקט שם. מור וש"ע שם.
  - פט שם קמא, מו. מור וש"ע שם.
  - צ הדברים ה, ח. מור וש"ע שם.
  - צא ברכות ז, א. רמב"ם שם פ"ז ה"ג. מור וש"ע סי"ה. וראה ערוך עקב בשם דמרי"ו בברכה, ובל"ה משמעות מ"א סק"ב.
  - צב מור וש"ע שם.

הלכות בציעת הפת קסו תמו

שתהא נאכלת במעם משום כבוד הברכה¹³ ואפילו אם יתאחר הדבר עד שיביאו ואם המסובין רבים צריך להמתין עד שיביאו לפני כל אחד ואחד¹⁴ שהם יוצאים ידי חובתם בכרכו וצריכים למעום מיד אחר ברכתו כמו שיתבאר¹⁵ ואם היא פת נקיה¹⁶ או מתוכלת בתבלין או במלח כעין שלנו¹⁷ או שנתכוין לאכול פת חריבה¹⁸ או צ' להמתין ואם רוצה להמתין הרשות בידו¹⁹ ואין לחוש להפסק בין נמילה להמוציא כיון שהוא לצורך הסעודה אף על פי שאינו לצורך המוציא²⁰.

מכל מקום נהגו להניח מלח על השולחן²¹ לפי שהשולחן דומה למוצח²² והאכילה בקרבן ונאמר²³ על כל קרבנך תקריב מלח וכשישראל יושבים על השולחן וממתניין זה על זה עד שישלחו ידיהם והם בלא מצות השמן מקטרג עליהם וברית מלח מגן עליהם²⁴ לכן מצוה להניחו על השולחן אפילו לא יאכלו ממנו²⁵ ועל פי הקבלה²⁶ יש למכל פרוסת הביעיה במלח²⁷ ג' פעמים²⁸.

וביון שהשולחן דומה למוצח טוב לזהר שלא להרוג עליו כנה²⁹ (אבל לזרוק עליו כנה אין לחוש שהרי בית הכנסת שקדושתו המורה שאסור לאכול בו³⁰ ואעפ"כ יכול לזרוק בו כנה שלא בשעת התפלה כמו ש[נ]הבאר בסיומן צ"ח³¹):

מ ואחר הברכה יאכל מיד ולא ישיח בין ברכה לאכילה ואם שח צריך לחזור ולברך³² אלא אם כן היתה השיחה בדברים שהם מעניני הדבר שמברך עליו כגון שאמר הביאו מלח או לפתח³³ ואפילו פת שלנו שא"צ מלח³⁴ מכל מקום כיון שהוא הפיץ לאכול על ידי טובול במלח הרי זה מעניני הסעודה³⁵ וכן אם אמר תנו לפלוני לאכול³⁶.

ואפילו אם אמר תנו מאכל לבהמה³⁷ צורך הסעודה הוא ואינו חשוב הפסק לפי שאסור לאכול קודם שיתן לבהמתו שנאמר³⁸ ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואחר כך ואכלת ושבעת³⁹ אבל לשתות אדם קודם⁴⁰ כמו שמצינו בברכה שאמרה⁴¹ שתה וגם גמולך אשקה וכן אכילת עראי ואין בה כדי שביעה יש מי שמתיר⁴² קודם שיתן לבהמתו ואעפ"כ כיון שהוא צורך הסעודה אע"פ שאינו צורך אכילת פרוסה של ברכה אינו חשוב הפסק⁴³.

קט 199 חסידים סי' קכ. הובא במ"א סק"ג. וראה לעיל סי' קטו ספ"ז שלא להרוג כונה בפני הבריו.
קי רמב"ם הל' תפלה פ"א הל' ה"ז. מור ושוע' סי' קא ס"א.
קיא ס"ג. וברמ"א שם ס"ג.
קיב ברכות נ, א. מור ושוע' סי' ק. וראה גם לקמן סי' ור ס"ג. סי' קעא סוף ספ"ז. וכו"ה בלוח ברה"ג רפ"ו. סדר ברה"ג פ"ט. וכמו שהוא בכברכת המצות, כדלעיל סי' כה סי' ח"כ. לקמן סי' תלב ס"ג.
קיג ר' יוחנן שם. מור ושוע' שם. וראה אנ"ק ח"ג ע' קמ ואילך.
קיד כדלעיל סי' ח.
קטו כ"ז ר"ה ויאכל. ב"ח ר"ה ויאכל. ט"ז סק"ג.
קטז וחב"ט פ"א מולל ברכות ה"ח. שו"ע שם.
קטז רב ששת בגמ' שם. מור ושוע' שם.
קיח דברים יא, טו.
קיט ברכות שם. מור. מ"א סק"ה. וראה הל' ענין בעלי חיים בק"א אות ג שיה מדרבנן וקרא אממכתא בעלמא.
קכ 199 חסידים סי' תקלא. מ"א שם.
קכא בראשית כד, יד. וראה פרמ"ג (משבצות ודב).
קכב ט"ז סק"ג.
קכג ב"ז שם. ט"ז שם. מ"א סק"ג.

צג ראה רש"י ברכות שם ר"ה הביאו מלח.
צד ברכות שם. רמב"ם שם. מ"ז סק"ה. מ"א סק"א.
צה סי' ט.
צו רש"י שם ר"ה בשש. מור ושוע' שם.
צז מורכב ברכות רמז קל. מור ושוע' שם.
צח וחב"ט שם. שו"ע שם.
צט אופן הא' באור ורוע הא' מ' קטא (הובא בברכי משה סק"ה). מ"א סק"ב.
ק מ"א שם. וראה גם לעיל סי' קטו.
קא שבלי הלקט סי' קטא בשם הגאונים. ומ"א שם.
קב ברכות נה, א. וראה גם לקמן סי' קפ ס"ג.
קג ויקרא ב, ג.
קד ודרוש הובא בתוס' ברכות נ, א ר"ה הבא. ב"י שם.
קה מ"א סק"ה. וראה רמ"א שם.
קי מ"א ספ"ז.
קי שער המנות ענין (מ, ב). הובא במ"א שם.
קז ולא לזרוק המלח על הפרוטה (ס' המנהגים) – הב"ד ע' (21).
קח אור צדיקים למורה"ם פאפירש סי' כב אות יז. סדרו האירוע. סדרו הרש"ש. וראה גם שער המצות שם. וראה גם ספר המנהגים – הב"ד שם.

בריעבד אבל לכתחלה אסור להשיח אפילו לצורך פרוסה של ברכה¹⁷³ ואפילו בעורו לועם עד שיבלע¹⁷⁴ ואם שח בעורו לועם דבר שאינו מענין צרכי הסעודה אפשר שצריך לחזור ולברך¹⁷⁵ שהרי הברכה אינה אלא על הבליעה ולא על הלעיסה שהלועם ואינו בולע א"צ לברך כמו"ש סי' ר"ע¹⁷⁶.

וצריך לחרו ג"כ שלא לילך ממקום למקום עד שיבלע כי הליכה ממקום למקום חשובה הפסק¹⁷⁷ אלא אם כן היא לצורך האכילה שאז מותר לכתחילה אם אי אפשר בענין אחר כגון שאי אפשר לו לברך במקום אכילתו לפי שאינו נקי¹⁷⁸ שכיון שאי אפשר לו לאכול בענין אחר הרי זה כדיעבד והוא שבו המקומות הם בבית אחד כמו שיתבאר בסיומן קע"ח¹⁷⁹:

י ואפילו אחר שמעם המברך אם שח אחד מהמסובין קודם שיטעום צריך המשיח לחזור ולברך לעצמו אם שח דבר שאינו מענין צרכי סעודה¹⁸⁰ כי לא הוא שמועתו הברכה מהמברך גדולה מהמברך עצמו והיה בין ברכה לאכילה שהיה צריך לחזור ולברך משום שהפסיק בין ברכה לאכילה ואף זה הפסיק בין שמיעה לאכילה שהשומע כמברך¹⁸¹.

וכן רבים שעושים מצוה אחת ואחד מברך לכולם¹⁸² אם הפסיק אחד מהם בין שמיעת הברכה לעשיית המצוה אע"פ שהמברך כבר עשה המצוה תיכף לברכתו אין זה מועיל לה שהפסיק בניתיים וצריך הוא לחזור ולברך לעצמו¹⁸³.

ומכל מקום אם בשעה שהבוצע היה מברך המוציא היה אחד מהמסובין נוטל ידיו וכוון לברכת המוציא ואח"כ נתג ידיו וכורך על נטילת ידים יוצא בברכת הבוצע וא"צ לחזור ולברך ברכת המוציא שברכת על נטילת ידים אינה חשובה הפסק בין המוציא לאכילה לפי שהוא צורך הסעודה¹⁸⁴:

יא שבה ואכל ולא בירך המוציא אם נזכר בתוך הסעודה מברך על מה שיאכל מעתה ואם לא נזכר עד שגמר סעודתו אין מברך על מה שאכל¹⁸⁵ שברכת הנהנין רומה לברכת המצות שאין מברכים אלא עובר לעשייתו ולא אח"כ¹⁸⁶ אלא א"כ היא מצוה שאי אפשר לברך עליה עובר לעשייתו כמו שנתבאר בס"י קנ"ח¹⁸⁷ ויש מי שחילק¹⁸⁸ בין ברכת הנהנין לבין ברכת המצות שביכול לברך אח"כ אם לא בירך לפניהם ואע"פ שהעיקר בסברא הראשונה¹⁸⁹ מוב לחוש לדבריו לברכת הנהנין שאפשר לו לאכול עוד מעט ויברך בתחילה ויוציא לדבריו הכל¹⁹⁰:

קלב כ"י ר"ח כתב הרוקח אם. מ"ז שם. וכדלעיל סי' ק' ס"ה ויש"ל
קלג כדלעיל סי' ח ס"א ולקמן סי' ר"ג ס"ו.
קלד ואם עושה המצוה בשליחותי – ראה לקמן סי' תלב ס"ז. וראה שם בקל"א סק"ב ובס"י רמב" סמ"י ובקל"א סק"ה.
קלת ארחות חיים הל' סעודה סי' נו בשם הר"י. שו"ע ס"ז לבוש ס"ז. מ"א מסק"מ. וראה גם לקמן סי' תרנ"ג ס"ד ששנעם זה ברכת המוכה אינה חשובה הפסק בין ברכת המוציא לאכילה, וראה גם אג"ק ח"ג ע' קט ואילך.
קלו ברכות נ"א, א. פור וש"ע ס"ה.
קלז ברכות שם. ראה לקמן סי' תלב סי' תלב ויש"ל.
קלח סמ"י. וראה גם לעיל סי' ו ס"ה. לקמן סי' רמ"ג קל"א סק"ג.
קלט רשב"א ברכות נ"א, א. ד"ת והרמ"א בשם רמב"ד הובא בב"י סוף סי' קע"ב מ"א סק"א.
קמ ב"י שם.
קמא כל בו סי' ב (ז, א). הובא בב"י ר"ח כתב המלכו. מ"א סק"א. וראה קובץ ר"ת (צפת) ח"ג ע' 84.

קכד כל בו סי' כד (ז, א). הובא בב"י ר"ח כתב הכל בו. רמ"א ס"ז.
קכה שריה שער האותיות אות ק (פא, ב) בתורה ר"ה ר"ן פשוט. וז"ה בלוח ברה"ז שם. סדר ברה"ז שם.
קכו ש"ה שם ר"ה ואע"פ. מ"א סק"ג. וז"ה בלוח ובסדר ברה"ז שם: יש להפסיק אם צריך לחזור ולברך. וראה הע"ב תשעה ע' 56.
קכז סי' זה בשו"ע"ר לא הניע לדינו. וראה שו"ע שם ס"ב ובמ"א שם סק"ג.
קכח לכתחלה – אפי' לענין הפסק בין נפ"י למעודה כדלעיל סי' קסו. ועי' לעיל סי' קד ס"ב וש"ע. ועי' תהלה ליהו סי' קסו מק"ג. נחשבת חיים ע' קלה.
קכט ראה לקמן סי' קפ"ה ס"ג.
קל ס"א. לענין הפסק באמצע אכילה, וכ"ש כאן לענין הפסק בין ברכה לאכילה.
קלא תוס' פסחים ק"א, א. ר"ה רובי יוחנן. רמ"י שם פ"י סי' ה. מרדכי שם הל' א. מ"א סק"מ. מ"ז סק"ה. וראה לקמן ס"ה. וראה הע"ב תשעה ע' 49.

הלכות בציעת הפת קסו תמט

יב אם הוא מסופק אם בירך ברכת המוציא אם לאו אינו חוזר ומברך ^{קסב} כי ברכת המוציא מדברי סופרים ^{קסג} וספק דברי סופרים להקל ואינו רשאי להחמיר על עצמו אלא שלא לאכול ^{קסד} אבל לא לברך שלא ליכנס לספק ברכה לבטלה ^{קסה}:

יג אם במקום ברכת המוציא בירך שהכל נהיה בדברו ^{קסו} או שאמר בירך הרמנא מלכא ^{קסז} (העלמא ^{קסח}) מורה דהאי פתא ואפילו לא הזכיר שם הפת כלל שאמר מריה דהאי ^{קסט} והיתה הפת מונחת לפניו יצא ואינו נקרא משנה ממטבע שמטבעו חכמים ^{קע} כיון שבירך על הפת שאוכל והזכיר שם ומלכות בברכתו כי הרמנא הוא שם ה' ^{קעא} כבבל (א"ע"פ שבתרגום ^{קעב} הוא כינוי של רחום ^{קעג}):

יד רבים נשתוועדו לאכול אחד מברך לכולם ^{קעד} והשאר יכוונו לבם לשמוע ^{קעה} ויענו אמן והמברך כיוון לאמן שאומרים ^{קעו} ואפילו הם שנים לבר שבברכת המזון כל אחד מברך לעצמו ^{קעז} אחד מהם מברך המוציא ^{קעח} לפי שבסוף הסעודה הם מתפרדים זה מזה לפרנס אינו מצטרפין לברכה אחת אלא בוימון שלשה משא"כ בתחלת הסעודה שהם מתחברים וקובעים עצמן לאכול יחד ^{קעט}:

טו כמה דברים אמורים כשהסיכו על המטות ^{קע} שהוא דרך קבע שכן היה מנהגם כשמתחברים לאכול בתבונה אחת היה כל אחד מיסב על מטתו ולא היה קבע סעודה בלא הסיבה ^{קעא} אם הם אורחים הסועדים אצל בעל הבית ^{קעב} שדרך לתת לכל אחד ואחד בפני עצמו על השולחנות הקטנים אשר לפני כל אחד ואחד ^{קעג} ואינם יודעים קבועותם עד שהסיכו יחד אבל אם יושבין בלא הסיבה על המטות עדיין אינן קבועים יחד ^{קעד} וכל

קמב רמב"ם הל' ברכות פ"ד הל' ב' ופ"ה הל' ב' טור וש"ע ס"ג, ו"ט ר"ט פ"ג.
קמג רמב"ם שם. מור. שם. לכו"ש פ"ט. ט"ז סק"י. וראה גם לעיל ס"א וש"י.
קמד שלא יהנה בלא ברכה כדלעיל ס"א. וראה גם לקמן ס"ב ק"ה ס"ג.
קמה ראה טור וז"ל פ"ס כג. ששפנעס זה אמרין ככל מקום: ספק ברכות להקל (מחשש שם שמים לבטלה, כדלקמן ס"ו רמז ג'). וראה גם לקמן ס"ו קמח סוף פ"ב. תנאי אגדה פ"א (ק, א). וכ"כ בדרך כלל גם בשו"ע"ל "ספק ברכות להקל", אבל בכמה מקומות (כמו כאן): ספק ברכות לבטלה (ראה ס"ו מו ס"ה). ס"ו קמח ס"ריא וסמ"י. ס"ו ר"ג ס"ד. ס"ו רצ"ט. ס"ו תפ"ג. ס"ו תקנ"ג. ס"ו סוד ברה"ט. פ"ה ה"ג). וראה שו"ת צמח צדק (חא"ח ס"ו ג אות ו) ובחרי"ט (קנו ג) שכיון שספק ברכות רובנן להקל לכן יש חשש שם שזוהו לבטלה. וראה גם בחרי"טו קעד, א ובפ"ד שלו קיד, א. וראה גם הע"ב (רוח"ת) הל' ע' 84.
קמו ברכות ז, ב' ותוס' שם ד"ה ורבי. מור וש"ע ס"י. וראה גם לקמן ס"ו ר"ו ס"א. ואם בירך בפה"א בלח ברה"ט פ"א הל' ג' פסק שלא יצא, ובסדר ברה"ט פ"א הל' השנינו. ובה"ע על הש"ס יא, א ספק שיצא. ועי' ברי השלחן ס"ו מנח סק"א. תורת מנחם לסדר ברה"ט שם סק"א. ואם בירך בג"מ ראה לקמן ס"ו קמח ס"ב וש"י.
קמז כ"י ודען בברכות שם. מור וש"ע ס"י.
קמח תוס' שם ד"ה אמר ש"ע"ע פ"י ר"ד. וכ"כ לקמן שם ס"ב (לכ"י ברכה כלהל'). פירשה כאן אות ה'. מ"א סק"ב. א"ל"י הבה סק"י (לכ"י נוסח בירך הרמנא). ונ"מ הנימוק בנוסח מספק, ולקמן ס"ו קפו ס"ד השנינו (כמו בשו"ע כאן ס"ו). אונג בסדר ברה"ט פ"ג הל' ב' בירך הרמנא אלהנא מלכא ועלמא [הומפת אלהנא עפי' רבינו ונה ברכות הרב רבנו יונה שם.

ד, ב ד"ה אמר. ט"ז ס"ו ריש סק"ב. וכ"כ בסוהר גנפס סוהר תולת ח' בברמ"ז לקמנע. וראה אג"ק ח"ג ע' קל.
קמט ב"י ד"ה ואם בירך. בי"ח ד"ה ואם בירך. מ"א שם.
קנ ראה גם לקמן ס"ו קפו ס"ד.
קנא ט"ז סק"א.
קנב תהלים קיא, ד. ק"ב, ד. קנה, ה.
קנג שאינו משמט המיזרחים להק"ה. כדלעיל ס"ו פה ס"ב וש"י.
קנד משנה ברכות ז, ב. מע"א. מור וש"ע ס"א.
קנה כל הברכה מתחלה ועד סוף, כדלקמן ס"ו ר"ג וש"י.
קנו ירושלמי ברכות פ"ו הל' א. אורו ר"ה ס"ו קעה. ורמ"א ס"ב. וראה גם לעיל ס"ג. וראה לקמן ס"ו ר"ג ס"ד דהיינו לבתולה, וביע"ב אפילו לא ענה אמן, וי"א אפילו לא נתבונן לצאת.
קנז כדלקמן ס"ו קנב ס"א וש"י.
קנח תוס' ברכות ז, א ד"ה אם ר"ש שם פ"ו ס"ו ל"ג פ"ו ג. טור וש"ע שם.
קנט תוס' שם. ד"ה פ"ו שם. מ"א סק"ב. וראה גם לקמן ס"ו קנב ס"א. ס"ו ר"ג ס"ב.
קס גמ' שם ז, ב. מור וש"ע ס"א. והיינו בפת וי"ג אבל בשאר אכילים ראה לקמן ר"י ר"ג. וראה גם לקמן ס"ו קנז ס"ב – לענין זימון בברכת המזון.
קסא רש"י שם ז, ב. ד"ה כל. תוס' שם ד"ה הסנן. ב"י ד"ה ואם היו בשם הרא"ה (מפרת הלויים ע' קכה). מור וש"ע שם.
קסב ירושלמי ברכות פ"ו הל' ה' הרב רבינו יונה ברכות ז, ב ד"ה ועוד. רא"ש פ"ו ס"ו ל"ג.
קסג תוס' ברכות ז, א ד"ה הסנן. רבינו יונה שם ד"ה ועוד. אומר רבינו יצחק.
קסד הרב רבנו יונה שם.

הלכות בציעת הפת קסו

אחד מברך לעצמו אבל בעל הבית עם בני ביתו אע"פ שישבו בלא הסיכה הרי הם קבועים ביהר^{קסח} לפי שכל בני הבית נגדרים אחר בעל הבית^{קסז} ואחד מברך לכולם ואפילו בני חבורה שאינם בעל הבית עם בני ביתו אם אמרו נאכל כאן או במקום פלוני^{קסז} כיון שהבינו מקום לאכילתם הרי נקבעו יחד אפילו לא הסיכו ולא אמרו שצריכין הסיכה אלא כשישבו פתוחם בלי שום אמירה תחלה לאכול יחד במקום זה^{קסז}.

ועכשיו שאין אנו רגילים בהסיכה הרי ישיבתנו בשולחן אחד^{קסז} או בלא שולחן במפה אחת^{קט} חשובה קביעות אפי' לבני חבורה כמו הסיכה בימיהם^{קסז} אבל אם אינם יושבין על שולחן אחד או מפה אחת אינן קבועים יחד אפי' הבינו מקום לאכילתם ואפי' בעל הבית עם בני ביתו^{קעב}.

והשמש אע"פ שאינו קבוע בישיבה אצל השולחן אלא עומד ומשמש ואוכל בלא קבע שהולך ובה המיד באמצע אכילתו יוצא כברכת הבצוע^{קעג} לפי שדרוכו בכך וזו היא קביעתו לעמוד לשרת ולאכול^{קעד}:

מז כמה דברים אמורים שצריך שולחן אחד או מפה אחת^{קעח} בבית אבל בשדה די בהכנת מקום שיאמרו נאכל כאן או במקום פלוני^{קעז} ואפילו היה כל אחד רוכב על בהמתו ואוכל מכברו כיון שעמדו במקום אחד נקבעו יחד אע"פ שלא ירדו מהבהמות^{קעז}.

אבל אם היו הולכין ואוכלים לא נקבעו אע"פ שאמרו נאכל יחד^{קעח} ואפילו מהלכין ברגליהם ואוכלים מכבר אחד אבל אם הולכים בספינה אחת ואמרו נאכל נקבעו כאמורה זו אפילו כל אחד אוכל מכברו ואפילו שלא על מפה אחת אבל אם יושבים בעגלה יש להסתפק^{קעט} אם דינם כרוכבים על גבי בהמה שהעגלה ג"כ מהלכת משא"כ בספינה שהיא אינה חשובה מהלכת אלא המים הולכים תחתיה והיא נחה לעולם על אותם המים^{קפ} או אפשר כיון שהם יושבים בעגלה אחת מצטרפין משא"כ כרוכבים שאף שהם יושבים הרי כל אחד הוא רוכב בפני עצמו.

ואם היו אוכלים בשדה מפוזרים ומפורדים אף על פי שאוכלין כולם בשעה אחת ומכבר אחד כיון שלא קבעו מקום ואוכלין מפוזרין אין מצטרפין^{קפב}.

יז כל מקום שאין מצטרפין מפני שלא נקבעו יחד וכל אחד מברך לעצמו אם בידך אחד לכולם אע"פ שנתכווין להוציאם ידי חובתם והם נתכוונו לצאת לא יצאו^{קפג} שברכת הנהנין אינה רומה לברכת המצות^{קפד} שכל המחויב ברבר מוציא חבירו ידי חובתו^{קפד} אבל

קסח מור. רמ"א ס"א.
קסז הרב רבנו יונה ורא"ש שם.
קסז גמ' שם מב, ב ורא"ש שם. הרב רבנו יונה שם ד"ה ואומר (בשם ר"י הוקן) הובא בב"ד ד"ה ונ"ש רבנו ואם אמרו מור ושליע שם.
קסח שלטו נגזרים שם (לא, א) אות ב.
קסט תוס' שם מב, א ד"ה הפכו, ורא"ש שם. והרב רבנו יונה שם. מור ושליע שם. וראה גם לקמן ס"י קעב ס"ב וס"י רג ס"א.
קע הרב רבנו יונה שם. הרא"ה במקורת הלויים שם. שו"ע שם.
קעא טור ושליע שם.
קעב ב"י ד"ה הראיתא. ושו"ע שם.
קעג שלטו נגזרים שם (לא, א) אות ב. מ"א סק"ז.
קעד ברכות תז, ב בלקמן ס"י קעג ס"א (לענין יזמון והוא

הדין לענין ברכת המוציא דחד טעמא הוא). וראה גם מ"א שם.
קעה ולא מחני טה שהבינו מקום לאכילתם. כדלעיל סמ"ז. מ"א סק"ז.
קעז ברכות תכ, ב. וראה העי"ב (ירתי'ו) ח"ב ע' 88.
קעז הרב רבנו יונה שם בשם ר"י הוקן. מור ושליע ס"ב.
קעח ת"א סק"ז.
קעט מ"א שם. וראה לעיל ס"ג ס"ד. ס"ה עד ס"ה.
קפ ב"מ מ, ב. וראה לקמן ס"י רמח ק"א סק"ב. וראה העי"ב תשנ"ג ע' 42.
קפא הרב רבנו יונה ברכות שם. שו"ע שם.
קפב רא"ש ברכות פ"י ס"י לז. רבנו יוחנן תיב ס"ג מ"ו ח"ד. ת"א סק"ח.
קפג ראה גם לקמן סמ"ז. רס"י קעב.
קפד כדלעיל ס"י ח ס"א. לקמן ס"י ר"ג ס"ו.

הלכות ביצעת הפת קסו

תנא

בברכת הנהגן מי שנהגן הוא ראוי שיברך ואין אחד פוטר חבירו בברכתו אלא א"כ נקבעו יחד על דבר שדרך לקבוע עליו כגון פת ויין שקביעותם מצרפתן¹⁹⁹ להיותם נחשבים כגוף אחד לברכה אחת לכולם¹⁹⁷.

אבל אם נקבעו יחד אלא שכל אחד צריך לברך לעצמו מפני שאין קביעותם מועלת כגון בברכת המזון בפתח מג'¹⁹⁷ או ברכה אחרונה של פירות¹⁹⁷ כל אחד ואחד מברך לעצמו ואם בירך אחד לכולם יצאו ידי הובתם בדיעבד¹⁹⁷ כמו שיתבאר בסיומן קצ"ג¹⁹⁷ ורי"ג¹⁹⁷.

ויש ואמירם¹⁹⁷ שבכל מקום יצאו ידי הובתם בדיעבד והעיקר כסברא הראשונה:

יח וכל מקום שקביעותם מועלת לצרפם לברכה אחת מצוה שאחד מברך לכולם ולא כל אחד בפני עצמו משום שנאמר¹⁹⁷ ברוב עם הדרת מלך¹⁹⁷ ומכל מקום רשאים הם לקבוע יחד על דעת שלא להצטרף כמו שיתבאר בס' ר"ג¹⁹⁷ ולפיכך נהגו עכשיו לברך כל אחד לעצמו משום שהדמיון לא היו נוהגים מלשהיה בין שמיעת הברכה להשעמיה¹⁹⁷ לכן הנהיגו לברך כל אחד לעצמו¹⁹⁷ וכיון שנהגו כן הרי זה כאילו היתה דעתם בפרוש בקביעותם יחד שקובעים על דעת שלא להצטרף ובמרוון מהדורו זה:

יט בני חבורה שאין ביניהם בעל הבית או שכולם בעלי בתים גדול בחמה¹⁹⁷ שבהם הוא הברוע¹⁹⁷ משום כבודו או ניתן רשות למו שירצה¹⁹⁷ ואם הם שוין ואחד מהם כהן מצוה להקדימו¹⁹⁷ ואם כהן עם הארץ והוא תלמיד חכם הוא קודם לו¹⁹⁷ ואסור להכנס להקדים את עם הארץ לפניו¹⁹⁷ דרך חוק ומשפט כהונה אלא א"כ מוחל לו ונתון לו רשות לברך בלא כהונתו¹⁹⁷ כמו שיתבאר בס' ר"א¹⁹⁷ ואם הכהן ג"כ תלמיד חכם אלא שהיהשיראל גדול ממנו טוב להקדימו להכהן אבל אינו חייב ברברו¹⁹⁷ ואם מקדימו מאריך ימים¹⁹⁷ ואם יש ביניהם בעל הבית הוא קודם¹⁹⁷ אמילו לכהן תלמיד חכם¹⁹⁷ כדי שיבצע בעין יפה¹⁹⁷.

(אף שקדימת הכהן היא מן התורה¹⁹⁷ מכל מקום מן הסתם מוחל לו הכהן בכבודו¹⁹⁷)

ה"ב. מרדכי שם רמז קמט. מור ושוע' ס"ד. לבוש ס"ד.
 ר' משמעות הגמ' שם מן. סמ"ב לענין בדמ"ז (ראה תוס'
 שם מו, א. ר"ה ודלכתא. לקמן רס"ו. רא. ובמרדכי מגילה
 פ"ד רמז תתכח מביח מה אף לבועז).
 רא מגילה כת, א. תוס' שם ר"ה כו. דח"א ס"ד. וכן צריך
 להקדימו לכל דבר שבקדושה, כדלקמן ס"ו. רא ס"ג,
 ושם יתבאר דיוני.
 רב ראה גם לעיל ס"ה קבא ס"א. לקמן ס"ו. רא ס"ב. הל'
 ת"ת פ"ד ה"א.
 רג גמ' ברכות כח, א. מור ושוע' ס"ו. רא ס"ב. מ"א סק"ל.
 רד מרדכי שם. ש"ע שם. ובדלעיל במסך שיכול לתן
 רשות למו שירצה.
 רה ס"ב.
 רז תוס' מגילה שם ר"ה כו. מרדכי שם. רמ"א שם.
 רז מגילה שם. מ"א סק"ל.
 רח גמ' ברכות מו, א. מור ושוע' ס"ד.
 רט מור ושוע' שם. לענין גדול. שלמי גבורים למרדכי
 (ברכות פ"ו סק"ג). רכי משה אות ב (לענין כהן).
 שירי כנסת הגדולה (תרוש"ת אות י). עולת תמיד סק"ב.
 אילי רבה סק"ב.
 רי ברכות שם.
 ריא גיטין נג, ב. מ"א ס"ו. רא סק"ד. וראה גם לקמן ס"ב
 רא ס"ג.
 ריב ומחילתו מועילת, כדלעיל ס"ה קבא ס"ס וש"ג. וראה
 שלמי גבורים שם.

קפה ולענין שאר אובלים ומשקים אה לקמן ס"ו. רג ס"א.
 קפו ר"ן מגילה כג, ב. ר"ה אבל הנאונים. וכל'ה לקמן ס"ו
 קפז ס"א. ריג ס"ב. הקרי הלבית ח"ה ג, א.
 קפא כדלקמן רס"ו קפז.
 קפב כדלקמן ס"ו. ריג ס"ב וש"ג.
 קפט שו"ת הרשב"א ח"א ס"ו. רה, ובנוחמות לרמב"ן ס"ו
 קפו. מ"א ס"ב כה.
 קצ א (שנוכח לענין כרהמ"ז בפתח מג' – "לבתהלה").
 קצא ס"ב (לענין ברכה אחרונה של פירות). וראה שם
 ששכשיו שהדמיון מולוים יש לעשות כן לבתהלה.
 קצב וקח ס"ו. שבו. שו"ע ס"ג. לבוש ס"ג. ס"ו סק"ג.
 וראה חידושי צמח צדק יד. ד. ועל לקמן ס"ו. ריג ס"ג
 (שרף) בשלא אבל לנגזר אינו מוציאנו גם בדיעבד.
 קצג משלי יד, כח. ברכות נג, א.
 קצד שו"ת הנדה"ם מרומבנר (פראג) ס"ו ב (והגהת
 ברכות הנדה"ם כסופו) בשם ריב"א (או ריב"ם) בשם
 ראב"ה. הובא בב"י סוף פ"ו קצג. ר"ה מצאתי. ודמ"א שם
 ס"ב. וראה גם לקמן ס"ו. ריג ס"ג.
 קצה סוף פ"ו. ושם מצוין לפי קצג שרובו של ס"ו זה
 בשוע"ד לא הניע לדיוני.
 קצו והיו תפס כדלעיל ס"ג.
 קצז מ"ז סוף סק"ח. אילי רבה סק"ג. וראה גם אלק"ה ח"ד
 ע' כפ"ל.
 קצח ראה לקמן ס"ו. רא ס"א וש"ג.
 קצט תוס' ברכות מו, א. ר"ה לא. רנב"ם הל' ברכות פ"ו

הלכות בציעת הפת קסו

בשכיל זה ר"י ואף אם אינו מוחל לו אין לו קדימה בבציעה נגר בעל הבית שהרי ביד הבעל הבית שלא ליתן לו לאכול כלל שאין זה ממשפטי הכוונה להאכילם בחנם ואף אם הוא שכירו אינו מחויב ליתן לו כאן עכשיו אלא לאחר זמן או במקום אחר משא"כ בברכת המזון שכבר אכל ונתחייב בברכת המזון עם כולם יחד הוא קודם לכולם אם אינו מוחל להם (ר"י).
ואם בא להלוק כבוד גדול ממנו רשאי^{טו} וכן נהגו^{טז} וכן החתן ביום התונתו הוא קודם לכל לבצוע^{טז} אע"פ שיש שם גדול^{טז} וכן שבוין שהסעודה היא בשבילו ובידו להחיתה אין קדימה נגדו לשום אדם.

ומדת ענוה היא שאף שהבצוע הוא הגדול נוטל רשות מכל בני החבורה ואומר בתהלה ברשות מזרי ורבותיו כאלו הם גדולים ממנו ולהם נאה לברך^{טז} ונהגו לטול רשות מכהן לברכת המזון^{טז} וכן נכון שהרי מצוה להקדימו וא"כ אסור לברך בלא רשותו אלא א"כ גדול ממנו בהכמה ומכל מקום אין מועיל מה שאומר ברשות אם לא נתן לו הבהר רשות^{טז}:

ב אין המסובים רשאים למעום עד שיטעום הבצוע^{טז} כגון אם הם הרוצים להתחנך מן הלחם שבצוע ממנו הבצוע ולטעום קודם שיטעום הוא אבל הוא לא יתן להם כלל קודם שיטעום^{טז} שלא להפסיק בשהיית נתינה זו בין ברכה לאכילה שלא לצורך שהרי הם אינם רשאים למעום מה שנתן להם עד שיטעום הוא החילה^{טז}.

ואם כל אחד אוכל מכברו ואין זקוקים לכבר שביד הבצוע רשאי למעום מכברותיהם קודם שיטעום הבצוע מכברו^{טז} רק שימתינו עד שיכלה אמן מפי רוב העונים כמו שהבצוע צריך להמתין כמו שנתבאר למעלה^{טז} ובשבת^{טז} ויום טוב^{טז} צריך להיות לפני המסובין להם משנה הוין ממה שלפני הבצוע ואז רשאי למעום קודם הבצוע שאל"כ זקוקים הם לכבר שלפני הבצוע לצאת בהן ידי חובת להם משנה^{טז} (וגם כחול צריך להיות לפניהם כבר שלם כמו לפני הבצוע שאל"כ זקוקים הם לכבר שלם שלפני הבצוע שבוין שיש על השולחן פת שלימה אסור לבצוע על הפרוסה אלא על דרך שיתבאר בס"ח^{טז}).

ואם בא הבצוע להלוק כבוד למי שגדול ממנו שיטעום החילה הרשות בידו^{טז} ויש חולקין^{טז}:

רנד מ"ז שם. ועי' לקמן סי' קצ"ה לענין יין קודש ולא היו חפשי, רשם היו לצורך.

רנה ירושלמי ברכות פ"ז הל"א. תוס' ברכות נו, א ד"ה אין (שכן נהג רבנו שמשון). רא"ש שם פ"ז סי' נו.

מור וש"ת שם.

רנו ס"ג. ראה העי"ב (יות"ו) ח"ב ע' 92.

רנז תוס' פסחים ק, א ס"ד"ה יהיה. רא"ש שם. טור ושו"ע שם.

רנח כדלעיל ס"ג. לקמן סי' תעה ס"ג. סי' תפ"ג ס"ד. וראה מכלתא ופרש"י בשלח נו, כו. רמב"ם פ"ז מהל' ברכות ה"ה. מוש"ע סי' תקכ"ג ס"א.

רנט וכל"ה לקמן סי' תעד ס"ד.

רנז ס"א"ב. ראה העי"ב (יות"ו) ח"ב ע' 92.

רלא הרב רבנו יונה ברכות נו, א ד"ה ואם בא. תוס' ברכות שם בשם השר מקוצי.

רלב כ"ז ד"ה ואין המסובין ברעת הרוחבים שם ה"ה אבל במקפ' משנה שם פירש אחרת ברבי' הרוחבים. ויש מפרשי' בתוס' ברכות שם. רש"י שם ד"ה ומכאן. רמ"א ס"ז.

רנג היינו כדי שיבצע בעין יפה. ראה שירי כנה"ג ועולת תמיד שם.

רנד ראה העי"ב (יות"ו) ח"ב ע' 91.

רנו משמעות הגי' ברכות שם.

רנט דברי המורה ברכות פ"ז אות כב. מ"א סק"ל"ב.

רנז ברכות נו, א. ש"י שם ד"ה קדים. תוס' שם ד"ה אין.

רנח משמעות הגי' שם. מ"א סק"ל"ב.

רנט אור ורוע ה"א סי' קעה. שכלי הלחם סי' קג בשם רב

דאי נאון. וד"א ס"ד. וכל"ה בכל בו רס"י. כד לענין

ברכת המוציא ובריש סי' כה לענין ברכת הוימן. וכל"ה נוסח

הוימן בסידור. ברשות טרזן ורבנן ורבותי (וראה לקמן סי'

קעה ס"א). ולענין ברכת המוציא ראה לעיל סי' שנהגו

שכל אחד מתן לעצמו. ובקדושה על הפת מגדל חב"ד

שאוטרים ספר מתן (ס' המנהגים – חב"ד ע' 28 וש"ט).

רנז דברי המורה שם אות סו. מ"א סק"ל"ב.

רנא מ"א שם.

רנב ברכות נו, א. מור וש"ע ס"ג. וכל"ה לקמן סי' עדר

ס"ד. וכל"ה לקמן סי' קצ סוף סי' ס"ה לענין כוס של

ברכה. ולקמן סי' רע"א ס"ל לענין יין קדוש.

רנג בי"ח ד"ה ואין המסובין. ט"ז סק"ל"ב.

הלכות בציעת הפת קסו

בא הבוזע הוא פושט ידו תחלה⁷²⁷ לקערה לאכול⁷²⁸ ואם בא לחלוק כבוד למו שגרול ממנו רשאי⁷²⁹.

הבוזע נתן פרוסה לפני כל אחד והאחר נוטלה כידו אלא א"כ האוכל הוא אכל⁷³⁰ וכל אלו ממנהגי דרך ארץ שנהגו חכמי ישראל בסעודה⁷³¹ ובשבת אין אכילות נוגהת⁷³².

ויחד הבוזע שלא יזרוק חתיכת המוציא לפני המסובין⁷³³ שאסור לזרוק הפת⁷³⁴ אפילו על השולחן כמו שיתבאר בס"ק⁷³⁵ קע"א⁷³⁶:

בב טוב לזהר שלא להאכיל פרוסת הבציעה לכזרי או לכהמה ועוקף⁷³⁷ משום כבוד הברכה⁷³⁸ ויש לאכלה קודם שיאכל פת אחרת כדי שתהא נאכלת לתיאבון⁷³⁹ משום חיוב מצוה⁷⁴⁰ ויש אומרים⁷⁴¹ שטוב לאכלה בסוף הסעודה והרצוה לצאת ידו שניהם יאכל קצת בתחילה וקצת בסוף⁷⁴²:

בג מי שאינו אוכל אינו יכול לברך המוציא להוציא האוכלין ידי הובתן⁷⁴³ אפילו אינו יודעין לברך לעצמו⁷⁴⁴ כיון שהוא אינו מחויב בברכה זו וכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים ידי הובתן⁷⁴⁵ שברכת הנהנין אינה דומה לברכת המצות שאף מי שאינו מחויב בדבר מפי שכבר יצא ידי הובתו⁷⁴⁶ יכול לברך למו שעדיין לא יצא ואינו יודע לברך לעצמו⁷⁴⁷ כיון לקדש קידוש היום לגשים ועמי הארץ⁷⁴⁸ לפי שבמצות שהן חובה כל ישראל ערבים זה בזה⁷⁴⁹ וגם הוא נקרא מחויב בדבר כשהבירו לא יצא ידי הובתו עדיין⁷⁵⁰ משא"כ בברכות הנהנין שאף שהן חובה על הנהנה מכל מקום כידו שלא ליהנות ושלא לברך⁷⁵¹ לפיכך אין אחר שאין נהנה נקרא מחויב בדבר הברכה זו שזה צריך לברך על מה שהפך ליהנות.

ואפילו בשבת⁷⁵² שהוא חייב לאכול פת⁷⁵³ מכל מקום כיון שחייב זה אינו אלא להנאתו

---

727 גמ' שם נו, א.
 728 ויש מפרש' בתוס' שם ר"ה אין, ב"י שם ברע"ת הרמב"ם שם, מור וש"ע סי"ג.
 729 נג' שם, מור וש"ע שם.
 730 הלכות גידולת ברכות פ"ו (ה, ב), רמב"ם שם, ילקו"ש משלו רמז תתקנז, סוף משנה שם בשם איבה רבתי. ש"ת הרשב"א ח"א סי' רנח ("מקור ידוע היה לי בזה ושכחתו"), ש"ע סי"ג.
 731 ע"פ לשון הרמב"ם שם ח"א, וראה גם לעיל סי"ד.
 732 הלכות גידולת ברכות שם, ילקו"ש שם, ח"ד מנהג בספר הנהגה שם הובא בכפ"מ שם ובבדק הבית סוף הסמ"ק, מ"א סק"ל.
 733 וד"א סק"ל.
 734 רמז ברכות ג, ב, רמב"ם שם ח"ב, מור וש"ע סי' קע"א ס"א, וראה לקמן סי' קפ סעי' ד"ה בענין פזורים פחות מנבות.
 735 רמז סי' זה בשע"ר לא הגיע לידנו, וראה ב"י שם ד"ה ומ"ש רבנו ואין נוטלין מ"א שם סק"א.
 736 ספר הנהגות לרבינו אשר ממלילי (הל' ברכות הנוק), הובא באחרות חיים הל' פקודה אות יו, כל בו ריש סי' כד, אברהם (ע' שמו), ס"ז סק"ה, מ"א סק"ל, וראה גם סי' תתפ"ח סי' תתפ"ח.
 737 רמז ראה פ"ו שם.
 738 רמז שכלי הלכות סי' קמב בשם רבי אביגדור כ"ן בשם רבי יצחק (שמחה) משפירא, הובא באגור סי' יו.

---

743 דמ"א סי"ב.
 744 רמז כ"י בסוף הסמ"ק.
 745 רמז ספר המדריגים שם.
 746 רמז ש"ת שער האותיות אות ק (פא, ב), ד"ה הרי כמה קדושות, מ"א שם.
 747 רמז ד"ה כט, אי"ב, מור וש"ע סי"ט, סי' רנ"ב, וראה גם לקמן שם סי' ס"ג (דרינו אפילו בעירבד), סי' קצ"ו סי' (לענין בהמ"ו).
 748 רמז עזרת תמיד סק"ג.
 749 רנז משנה שם.
 750 רמז משא"כ כמו שאינו מצווה כלה, כדלקמן סי' קצ"ו סי' וש"י.
 751 רמז כדלקמן סי' ה ס"א וש"י.
 752 רמז כדלקמן סי' רע"ו סי', סי' תר"ב סוס"א וש"י.
 753 רמז שבעות למ', א, רש"י ר"ה שם ד"ה אעפ"י, תוס' ברכות מה, ב, ד"ה ער שאוכל, רמ"ש ברכות פ"ו סי' כ"א, מ"א ס"ק מ.
 754 רמז הרב רבינו יונה ברכות כ, א, ד"ה תפלה ומוזהר, מ"א שם, ראה גם לקמן סי' קצ"ו שם.
 755 רמז רש"י ר"ה שם ד"ה חתין רמ"ש גמ"א שם, לקמן שם.
 756 רמז מודכ"י פ"י דפסחים (לה, א), ב"י ד"ה ומשנע, ממשנעות הגמ' ר"ה שם, ש"ע סי"ב, מ"א סק"א.
 757 רמז לשון הש"ע שם, וראה לקמן סי' קפ"ח סי' ע"ד סי' וש"י.

הלכות בציעת הפת קסזקסה

שאם אינו נהנה באכילתו והתענית עונג לו פטור מלאכול¹⁰¹ א"כ אם אינו יודע לברך ג"כ לא יהנה¹⁰² שאסור ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה¹⁰³ ואין כל ישראל ערבים שיהנה זה. אבל כל אכילה ושתיה שהן חובה על האדם שלא משום הנאתו¹⁰⁴ כגון מצה ליליל ראשון של פסח ויין של קידוש¹⁰⁵ בין של לילה ובין של יום¹⁰⁶ אם אינו יודע לברך¹⁰⁷ יכול אחר שכבר יצא להוציאו ידי חובתו אף מברכת הנהנין שבהן שהן המוציא ובורא פרי הגפן¹⁰⁸ ואין צריך לומר ברכת אכילת מצה וברכת הקידוש עצמה שהם מברכות המצות¹⁰⁹ ואם מקדש על הפת מוציאו גם מברכת המוציא שבקידוש שהיא חובה משום קידוש ולא משום הנאתו¹¹⁰.

ובל זה לגדול שאינו יודע לברך אבל לקטנים רשאי לברך כל ברכת הנהנין כדי לחנכן במצות¹¹¹ ואפילו אין חינוכם מוטל עליו כגון שאינן מכני ביהו¹¹²:

קסח על איזה מיני פת מברכין וכו' כ"ג סעיפים:

א הביאו לפניו התיכה של פת ופת שלימה מצוה מן המוכרח לברך על השלימה¹¹³ אפילו היא פת קיבוי¹¹⁴ וקטנה¹¹⁵ וההתיכה פת נקה וגדולה מהשלימה.

והוא שהכל מין אחר אבל אם השלימה משעורים וההתיכה מחמיר¹¹⁶ אפילו היא פרוסה קטנה¹¹⁷ היא קודמת לברך עליה הואיל והחמה מוקדמת בפסוק בשבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל¹¹⁸ וכל המוקדם בפסוק זה מוקדם לברכה¹¹⁹ כמו שיתבאר בס' ר"א¹²⁰ ואעפ"כ ירא שמים ויצא ידי שתיהן¹²¹ שמניח הפרוסה בתוך השלימה ובוזע¹²² משתיהן יחד¹²³ הואיל

ער ב"י מרה"ו ואכיל למועד ואחרונים. כ"ח סדה"י מי שאינו פרשה סמק"ד. פ"ז סמ"ז. וראה לקמן סי' שמנ סעי' א"ב.

סימן קסח

א ברכות לט, ב ברכי יוחנן. וכן פסקו התוס' שם ר"ה מברך. רא"ש פ"ו בברכות סי' כא. רמב"ם הל' ברכות פ"ו הל' ג. מור וש"ע סי' א. וז"ל בלוח ברה"ג פ"ג הל' א. סדר ברה"ג פ"י הל' א.

ב תוספתא פ"ד הל' א. תוס' שם ר"ה אבל. רא"ש שם פ"ו סי' כא. מור וש"ע שם. וראה לוח וסדר ברה"ג שם שהשלימה קודמת לחביב (והפת נקה היא חביבה) ופת קיבוי היא פת שאינה מקמח נקי.

ג ר"ת שם תורה"ו מברך. רא"ש שם. מור וש"ע שם. ובמ"א סק"א. הרינו אפי' השלימה גם קיבוי וגם קטנה.

ד ברכות שם.

ה הרב רבנו יונה שם ר"ה הביאו. רא"ש שם.

ו דברים ה, ה. תוס' שם ר"ה אבל. וראה גם סדה"י כתנאי. רא"ש שם.

ז ראה ברכות מא, א. רמב"ם הל' ברכות פ"ה הל' ג. מור וש"ע סי' רא ס"ד.

ח סי' זה בשע"ת לא הגיע לדיניו וראה לוח ברה"ג שם הל' וד"ט. סדר ברה"ג שם הל' א הל' ד הל' ט.

ט ר"ג ברי יצחק בברכות לט, ב כפ"י ר"ת שם תורה"ו מניח ורא"ש שם.

י מרי ברי רבינא ושלמן בברכות שם.

יא תוס' ר' יהודה שם הל' שניית. רא"ש שם. רמב"ם שם פ"ו הל' ג. מור וש"ע סי' א. לוח ברה"ג שם הל' א.

סדר ברה"ג שם הל' א.

יג כדלקמן סי' רפח סעי' ב"ג. סי' רצא ס"א. וראה לקו"ש הב"א ע' 85.

רס מ"א שם. וראה גם סי' ס"ו רענ סק"ג.

רסא כדלקמן סי' ע"ג.

רסב מ"א שם. וראה גם לקמן רבנו לקמן סי' רעג ס"ו. סי' רצו מ"ג. סי' תפד ס"א. שם ס"ג.

רסג ר"ה שם כפ"י. א. שו"ע ס"ב.

רסד רבנו ירוחם נתיב יב הל' א (סג, א). ב"י ר"ה ולענין. שו"ת ס"ב רמ"א סי' רעג ס"ד. לקמן שם ס"ו.

רסה מור וש"ע סי' רעג ס"ד. לקמן שם ס"ו. ואם יודעים לברך אלא שאינם יודעים לקדש – ראה לקמן סי'

רעב קו"א סק"ב. ואם הנקדש צריך לקדש אלא שאינו צריך לברכת הנפח והשומע יודע לברך – ראה לקמן סי' קצ

סמ"ד. סי' רעב ס"ב ובקו"א סק"ב שם.

רסו ר"ה שם. רמב"ם שם. שו"ע שם. וראה גם לקמן שם וסי' תפד ס"א לענין ברה"ג. סי' תפד ס"ג לענין

המוציא. וז"ל לענין ברכת האדמה של כרפס – ראה שם

סי' אכל לא לענין ברכת דריח שברבולה – ראה לקמן

סי' רצו ס"ב. ולענין ברכת האש – ראה שם ס"ב ובקו"א

סק"ב שמתקפץ מהו (וראה גם לקמן סי' ריג ס"ה). ולענין

כוס ברה"ג – ראה לקמן סי' קצ סמ"ד. וראה גם שולח

צ"צ האו"ח סי' קפ"ו (ב, ג).

רסז ר"ה כפ"י. סק"א. רש"י שם כפ"י. ב"ה מהו. ראה לקמן

סי' רעג ס"ו לקנין קידוש. סי' תפד ס"ג לענין מצה.

רסח לבוש סי' רעג ס"ד בהגדה. כ"ח שם. פ"ז שם סק"ג.

מ"א שם סק"ג. לקמן שם סמ"ו.

רסט ר"ה שם כפ"י. ב. מור וש"ע ס"ה. וראה לקמן סי' רפ"ו ס"ב. סי' רצו ס"ו. ועי' לקמן סי' קפה ס"ד.